

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit. The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website

<https://kksu.co.in/>

Digitization was executed by NMM

<https://www.namami.gov.in/>

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
<https://egangotri.wordpress.com/>

M2437

कविकुलबुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक

हस्तलिखित संग्रह

दाखल क. M2437 विषय दर्शन

नाव सुनयिठ अठोध्ययि

लेखक/लिपीकार वावासाहेब

पृष्ठ 16 काळ पूर्ण/अपूर्ण

M2437

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरु अथाचितमाहाराजतु समर्थ ॥
 ॐ येनाक्षरसमाभ्यायमचिगम्यमहेश्वरात् ॥ कस्तन्याकर
 णं प्रोक्तं तस्मै पाणि नये नमः ॥ १ ॥ येन चौता गिरः पुंसां विम
 लेः शुद्धवारिभिः तमश्चाज्ञानजं भिन्नं तस्मै पाणि नये नमः
 ॥ २ ॥ अइउण ॥ कलूक ए ओ उ ॥ ऐ औ च ॥ ह य व र ट ल ण ॥
 ज म ड ॥ ए न म ॥ ष भ न ॥ अ च ट च ष ॥ ज ब ग ड ट द ॥ ख फ छ ठ थ च ट
 ल व ॥ क प भ ॥ म ष स र ॥ ल ॥ इ ति प्रत्याहार सूत्राणि व ॥ वि रा दे च ॥
 अ इ उ गु णः ॥ इ को गु ण व ॥ ॥ न चौतु लोप आ इ ॥ च ॥ त ॥ क ॥ कि ॥
 ति यो ॥ दी ॥ यी ॥ वे ॥ वी ॥ टी ॥ ह ॥ लो ॥ न ॥ त ॥ राः ॥ स ॥ यो ॥ ग ॥ सु ॥ ख ॥ ना ॥ सि ॥ का ॥ व ॥ च ॥

नोननासिकः सुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णं नानाश्लोईदूदे
दिववनं प्रगृह्यं अदसोमाता नो निपात एकाजना इ०
ओता संवृद्धौ शाक ल्यस्येतावना र्षे पुत्रः सुं ईदूतो
च सप्रम्यर्थं दाधा ध्वदापु ॥ १ ॥ आद्यंतवदेकस्मिन्ना
रप्रमपोषा बहुगणवत्तु तिसंख्या ॥ द्वाता षट् उतिच
क्तकवत् निष्ठा सर्वादी निसर्वनामानि विभाषा द्विस
मासे बहुव्रीहौ न बहुव्रीहौ तृतीया समासे हं देव विभाषा
जसिप्रयमचरमतया ल्यार्द्धक लिपयने माश्र्य पूर्वपरावर
दक्षिणो नरापराचराणि व्यवस्थापाम संज्ञायां स्वमज्ञा

तिचनारव्यायां अंतरं बहिर्योगोपसंख्यानयोः स्वरदिनि
 पातमव्ययं तद्धितश्चासर्वविभक्तिः कुन्नेजंतः कृतोक्त
 न्कसुनः ॥ २॥ अव्ययीभावश्च। शिः सर्वनामस्थानं सुडुन
 पुंसकस्य नवेति विभाषा। उग्यपाः संप्रसारणं आद्यंतोद
 किंतौ। मिद्वोत्यात्परः। एचइघ्रस्वादौ। षष्ठीस्थानयो
 गा। उरप्रपरः। अलोत्यस्य। डिः। अरेः परस्य। अनेका
 ल्किः। सर्वस्य। स्थानिवदारेड्। नल्विचौ। अचः पस्मिरे
 न्यूर्वविचौ। नपदांतद्विर्वचनवरेण लोपस्वरसवर्णानुस्वार
 दीर्घश्च। विचिषु। द्विर्वचनेचि। अदन्निंलोपः ॥ ३॥

प्रत्ययस्य लुक् श्रुत्वा प्रत्ययलोपे प्रत्ययलक्षणां॥ न लु मंतं
 गस्य॥ अचोत्यादि हि॥ अलोत्यात्पूर्व उपधा॥ लस्मिं निति नि
 दिष्टे पूर्वस्य॥ लस्मादित्युत्तरस्य॥ स्वरूपं शब्दस्याशब्द संज्ञा
 अणुद्विसवर्णस्य चाप्रत्ययगत परस्तत्कालस्य॥ आदिरं
 त्येन सहैता॥ येन विचिस्तदंतस्य॥ वृद्धिर्यस्याचामादिस्तद्वृ
 द्धं॥ त्यदादीनि च एतद् प्राचां देना ॥ ४ ॥ वृद्धिराद्यंतवद
 य व्ययीभावः प्रत्येस्य लुक् पंचदशा ॥ ५ ॥ प्रथमः पादः॥ गाङ्
 टादिभ्यो ञि नित्॥ विजइत्॥ विभाषोर्णोऽसार्वधानु

कमपित॥ असंयोगाल्लिङ्गित॥ इंचिभवतिभ्यांच॥ मउम
 दगुचकुषकिंशुवदवसत्को॥ रुदविदमुषग्रहिः स्वपिप्र
 छः संश्र॥ एको सत्॥ हलंताश्च॥ लिङ्गिस्सचावात्मनेपदे
 षु॥ उश्च॥ वागमः॥ हनं सिच॥ यमो गंधने॥ विभाषोपयमने
 स्छाद्योरिन्ना॥ नत्कासेट्॥ निष्ठाश्रीउ॥ खिदिमिदिह्विदि
 चृषः॥ मृषस्ति तिह्वायां॥ १॥ उदुपधाद्वादि कर्मणार
 न्यतरस्यां॥ पूडः॥ काच॥ नोपदे॥ वास्यफोता ह्रा॥ वंचिलुं
 चृतश्च॥ तृषि मृषि कृषः॥ काश्र्यपस्य॥ रलो व्युपचा ड् ल

देः संश्रवः। उक्तालोऽस्य दीर्घपुतः॥ अचश्रवः पुत्रैरुदात्तः। नीचै
 रनुदात्तः॥ समाहारस्वरितः। तस्यादित उदात्तमर्द्धं रुस्व॥ ए
 कश्चतिदृशसंबुद्धौ॥ यज्ञकर्मण्यजपन्यं खसामसु॥ पुत्रैस्त
 रांवावषदोरः॥ विभाषाछंदसि॥ न सुब्रह्मण्या योस्वरितस्य
 तूदात्तः॥ दवब्रह्मणोरनुदात्तः॥ स्वरितासंहितायामनुदात्ता
 ना॥ उदात्तस्वरितपरस्य संनतरः॥ २॥ अपृक्तं एकात्प्रत्ययः
 तत्पुरुषः समानाधिकरणः कर्मधारयः॥ प्रथमानिर्दिष्टं समा
 स उपसर्जनं॥ एकविभक्तिचापूर्वनिपाते॥ अथविद्व्यातुर
 प्रत्ययः प्रातिपादिकं॥ कृतद्धितं समासाश्च॥ द्रस्वो न पुंसके

प्रातिपदिकस्य ॥ गोस्त्रियोरुपसर्जनस्य ॥ लुक् कृत्तलुक् ॥
इदोण्याः ॥ लुपियुक्तवद्वाक्तिवचने ॥ विद्वाषणानां चाजा
ते ॥ तदन्विष्य संज्ञां प्रमाणत्वात् ॥ लुब्धो गाप्रख्यानात्
योगप्रमाणो च तदभावे दृग्निर्न स्यात् ॥ प्रधानप्रत्ययार्थवच
नमर्थस्यान्यप्रमाणत्वात् ॥ कालोपसर्जने च तुल्यां ॥ जात्या
ख्यायामेकस्मिन् बहुवचनमन्यतरस्यां ॥ अस्मदोहयोश्च ॥
फलगुनीप्रोष्ठपदानां च नक्षत्रे ॥ ३ ॥ छंदसिपुनर्वस्वोरेक
वचने ॥ विद्वाखयोश्च ॥ तिष्यपुनर्वस्वानक्षत्रहंदेवदुव
चनस्य द्विवचने नित्यं ॥ सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ

वद्धोयूनातल्लक्षणेऽथेदेवविशेषः॥स्त्रीपुंवच॥पुमास्त्रि
 या॥आहपुत्रोस्वसदुहितभ्यां॥नपुंसकमनपुंसकेनैकव
 चास्यान्यतरस्यां॥चितामात्रा॥श्वशुरश्वश्वा॥स्यदादीनिस
 वैर्नित्यं॥आम्यपशुसंघेषुतरुणेषुस्त्री॥४॥गंउटाद्युदुप
 चादपृक्तंश्छंदसिपुनर्वस्वोस्त्रयोदश॥इतिटिप्पणीः॥ती
 भूवादयोऽद्यातवः॥उपदेदोजनुनासिकइत॥हलसं॥नविभ
 क्तौतुस्माः॥आदिर्जिटुवः॥षःप्रत्ययस्य॥चुट॥लसर्कत
 द्विते॥तस्यलोपः॥यथासंख्यमदेशः॥समानां॥स्वरितेनाचि

कारः॥ अनुदात्तं उ-त आत्मनेपदं॥ भावकर्मलोः॥ कर्तृरि
 कर्मव्यतिहारे॥ न गति हि सार्थं स्वः॥ इतरेतराभ्यां प
 पदाद्यः॥ नेर्विशुः॥ अपरिच्यवेभ्यः क्रियः॥ विपराभ्यां जेः
 आजेदोनास्य विहरणे॥॥॥॥ कीउनुसंपरित्यश्वः॥
 समवप्रविभ्यस्यः॥ प्रकाशानस्थयाख्ययोश्च॥ उदो न
 र्वकर्मणि॥ उपासंत्रकरणे॥ अकर्मकाद्यः॥ उद्विभ्या
 तपः॥ आजेयमहनः॥ समोगस्य चिप्रक्षिस्वरस्य निश्क
 विदिभ्यः॥ निसमुपविभ्याङ्कः॥ स्पृहाया माउः॥ मगंधना

वक्षेपवसेवनसाहासिकप्रनियलप्रकथनोपयोगे
पुक्रमः॥अचेःप्रसहने॥वेःशूद्रकर्मणः॥अकर्मकाश्च
संभानेनोत्संजनाचार्यकरणस्तानमृतिविगणनव्य
येषुनियः॥कर्तृस्थेचाशूरिरेकर्मणि॥वृत्तिसर्गता
यनेपुक्रमः॥उपपराभ्यां॥आउ-उदुमने॥२॥वेःपाद
विहरणे॥प्रोपाभ्यांसमयाभ्यां॥अनुपसर्गाद्वा॥अ
पन्तवेत्ता॥अकर्मकाश्च॥संप्रतिभ्यामनाभ्याने॥भास
नोपसंभाषास्तानयलविमत्यपमंत्रणेषुपरः॥व्यक्तवा
चांसमुच्चारणे॥अनोरकर्मकात्वाविभाषाविप्रलापे॥अ

१६३

वाङ्मसमः प्रतिज्ञाने ॥ उद्भरः सकर्मकात् ॥ समस्तृतीया
युक्तोत् ॥ दाणश्च साचेयतुर्ध्वर्थे ॥ उपायमस्वकरणे ॥
ज्ञांश्च स्मृद्गुणसनः ॥ नाज्ञाप्रत्याख्याकवः ॥ भूदेः मि
तः ॥ ३ ॥ म्रियते लुङ्ङि उगेभ्यः ॥ पूर्ववत्सना ॥ आभ्यत्ययवत्
ओनुप्रयोगस्य ॥ ओपाभ्यायुजैरयत्तपात्रेषु ॥ समष्ट्यव
बुजोनवने ॥ णेरणौयत्कर्मणोचेत्सकर्तानाभ्याने ॥ भी
स्योर्लुतुभय ॥ जृष्टिवं चोः ॥ प्रलंभने ॥ लियः संमाननशु
लीनीकरणयोश्च ॥ मिथ्यापपदात्क ओभ्यासे ॥ स्वरित
भितः कर्तृभिप्राये क्रियाफले ॥ अपाददः ॥ णिचश्च ॥ स

१६४

मुदाङ्गो यमो यथे ॥ अनुपसर्गा द्वः ॥ विभाषापपदेन प्रतीयमा
ने ॥ मोषाकने रिपरस्मैपदं ॥ अनुपराभ्यां कृमः ॥ अमिप्रत्यति
भ्यः क्षिपः ॥ ४ ॥ प्रादहः ॥ परे मृषः ॥ व्याङ्गुरिभ्योरमः ॥ उपाङ्ग
विभाषाकर्मकात् ॥ बुचयुधनना जने उः प्रुद्रुभ्यो णोः ॥ निग
रणचलनार्थेभ्यश्च ॥ अणावकर्मका चित्तैर्ष्वेकैर्त्तकात् ॥ नपा
दभ्याङ्गुमाङ्गुसपरिमुहुरुचि नृतिवदवसैः ॥ वाक्येषः ॥ द्यु
ह्यालु ॥ ३ ॥ वृद्धस्य सनोः ॥ लुटि च कूपः ॥ ६ ॥ भूवादयः की
डानुवेः पादं म्रियते प्रादह स्त्रयोदशा ॥ इति तृतीयः पादः ॥
आकडासादेका संज्ञा ॥ विप्रतिषेधे परं कार्यं ॥ युष्यारव्यो

॥७॥

नदी॥नेयउ.वउ.स्थानावस्त्री॥वामि॥डि.तिरुस्वश्र्य॥
मुषोध्यसखि॥पतिःसमासहव॥षष्ठीयुक्तश्छंदसिवा॥रुस्व
लेषु॥संयोगेगुरु॥दीर्घचि॥यस्मात्सत्ययविचिस्लदादिप्रत्यय
जं॥सुप्तिउंतपटं॥नःकय॥सितिच॥स्वादिष्वसर्वनामस्थाने॥
यचिभं॥तसौमवर्षे॥अयस्मयादीनिच्छंदसि॥१॥बहुषुबहुव
चनं॥छेकयोर्द्विवचनेकवचने॥कारके॥क्रवमपायेपादानं॥
मीत्रार्थानांभयहेतुः॥पराजेरसोटः॥वारणार्थानामीप्सितः॥
अंतर्द्वौयनादभून्मिच्छति॥आख्यालोपयोगे॥जनिकर्तुःप्र

॥७॥

कृतिः॥ भुवः प्रभवः॥ कर्मणा यमनि प्रैति ससंप्रदानं॥ रूच्यार्था
 नांप्रीयमाणः॥ श्लाघं नुरु. स्थाशु फां ली फयमानः॥ धारेरुत
 मणां॥ स्पृहेरी फ्रितः॥ कुचदुहेष्यासूयार्थानां यंप्रतिकोपः॥
 कुचदुहोरुसष्टयोः कर्मः राची ह्यो र्यस्य विप्रश्नः॥ प्रत्या उ. भ्यां
 श्रवः पूर्वस्य कर्त्ता॥ २॥ अनुप्रतिगणश्च॥ साधकतमं करणं
 दिवः कर्मच परिक्रयणे संप्रदानमन्यतरस्यां॥ आचारो चि
 करणं॥ अचि मूी उ. स्थासां कर्मा॥ अभिनिविद्वाश्च॥ उपा
 न्वज्या उ. सः॥ कर्तुरी फ्रिततमं कर्मा॥ तथा युक्तं चानी फ्रितं
 अकथितं च॥ गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थशब्द कर्मा कर्मकाणा

मणिकर्ता सणौ ॥ हृको रन्यतरस्यां ॥ स्वतंत्रकर्ता तत्प्रयोज
को हेतुश्च ॥ प्राग्गीश्वरं निपाताः ॥ चाटपोससे प्रादयः उप
सर्गाः क्रियायोगे ॥ गलिश्च ॥ ३ ॥ कुर्यादि च्विडाचश्च अनु
करणं चानिति परं ॥ आदरा नादरयोः सदसती ॥ भूषणं लं
अंतरपरिग्रहे ॥ कणो मनसी अडा प्रतीयाते ॥ पुरोव्ययं अ
स्तं च ॥ अछे गस्यर्षवंदेषु ॥ अदो नुपदेष्टे लिरो न ऊ ॥ विभा
षा कृजि ॥ उपाजे न्वाजे ॥ साक्षात्प्रभृती निच ॥ अनया ध्यान
उरसि मनसी ॥ मल्ये पदे निबचने च ॥ नित्यं हस्ते पाणौ उपय

मने॥ प्राच्यं वचने॥ जीविकोपनिषदावोषम्य॥ ते प्राऽध्यातोः
॥४॥ छंदसि परे वि॥ व्यवहिताश्च॥ कर्मप्रवचमीयाः॥ अनुर्ल
क्षणे॥ तृतीयार्ये॥ हीने॥ उपोधिके च॥ अपपरीवर्जने॥ आश्च
र्यादावचने॥ लक्ष्मणोऽयं भूताख्यानभागवीप्सासुप्रतिपर्येन
वः॥ अग्निरभागे॥ प्रतिःप्रतिनिधिप्रतिदानयोः॥ अधिपरीअ
नर्थको॥ सुःपूजाया॥ अतिरतिक्रमणे च॥ अपिःपदार्थसंभा
वनान्ववसर्गगेहसमुच्चयषु॥ अचिरीश्वरो॥ विभाषाकृजि
लः॥ परस्मैपदं॥ तज्जनावात्मनेपदं॥ ५॥ तिङ् स्त्रीणि त्रीणि प्र
थममध्यमोत्तमशतायेकवचनद्विवचनबहुवचनायेकशः॥

॥८॥

रूपः॥ विभक्तिश्च॥ युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानि
न्यपि मध्यमः॥ प्रहासे च मन्योपपदे मन्यते रत्नमण्येकवच्यं॥
अस्मद्युत्तमः शेषप्रथमः॥ परः संनिकर्षः संहिता॥ विरामो व
सानं॥ ६॥ आकञ्जसद्वद्वनुप्रतिगुणकृयादिच्छदसिति
जेदृशः॥ ७॥ ८॥ इति सूत्रपाठप्रथमोऽध्यायः॥ ९॥ १०॥
ॐ स्वः॥ समर्थः पदविधिः स्वानं त्रितोपशब्दत्वे प्रा
कृतात्समासः सहस्रपा अव्ययीभावः अव्ययं विनक्ति
समीपसमृद्धिर्व्यव्याभावात्पयासं प्रतिग्राह्यं प्रादुर्भा

॥९॥

। श्रीगणेशाय

शायनम्

महपुस्तकसूत्राचहाय ॥

दि. १५/५/५५

[OrderDescription]
,CREATED=03.10.19 12:03
,TRANSFERRED=2019/10/03 at 12:08:22
,PAGES=23
,TYPE=STD
,NAME=S0001938
,Book Name=M-2437-SUTRAPATH ASHTODHYAY
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF

FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF

